

Essunga kommun

Verksamhetsplan med budget 2026-2028

Essunga kommun

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Verksamhetsplan med budget.....	4
Så styrs Essunga kommun	4
Vision 2040.....	5
Kommunfullmäktiges mål	5
<i>Övergripande mål: Essunga kommun ska vara en kommun med gott företagsklimat där förutsättningarna för tillväxt är goda</i>	<i>6</i>
<i>Övergripande mål: Essunga kommun ska verka för att alla invånare får de bästa förutsättningarna för ett liv med hög livskvalitet.....</i>	<i>7</i>
<i>Övergripande mål: Essunga kommun ska verka för attraktiva och hållbara livsmiljöer och boenden</i>	<i>9</i>
<i>Övergripande mål: Essunga kommun ska verka för olika former av mötesplatser med god variation på aktiviteter som stärker människors utveckling och inkludering.....</i>	<i>10</i>
<i>Övergripande mål: Kommunen ska ha en god ekonomisk hushållning i all sin verksamhet</i>	<i>11</i>
<i>Övergripande mål: Resultatet ska utgöra 3 procent, +/- 1 procent, av de samlande intäkterna för skatt, statsbidrag och utjämningsystem under en rullande fyraårsperiod.</i>	<i>12</i>
<i>Övergripande mål: Skattefinansierade nettoinvesteringar ska under den tid då skolinvesteringarna pågår finansieras till lägst 60 procent av egna medel.</i>	<i>12</i>
Ekonomiska planeringsförutsättningar	13
Budgetförutsättningar	14
Budgetramar.....	15
Finansiell analys	16
God ekonomisk hushållning	16
Resultat och kapacitet	17
Risk och kontroll.....	18
Sammanfattande kommentarer	19
Finansiella rapporter och ekonomisk plan 2026–2028	20
Kommunövergripande verksamhet.....	24
Kommunens utmaningar	24
Personalstrategiskt arbete.....	27

Förord

År 2025 har vi snart lagt till historien, Vi har tillsammans med våra medarbetare levererat tjänster till dig som invånare i Essunga kommun av hög kvalité. Men givetvis har vi utmaningar som vi måste fortsätta jobba med både kortsiktigt och långsiktigt. Vi går snart in i ett valår vilket gör att de hade varit roligt om vi hade haft en riktig valfläsk-budget. Men verkligheten är helt annan. År 2026 blir en budget som är ordentligt avskaldad, en del av vårt utvecklingsarbete får sättas på paus, samtidigt försöker vi i budgeten ha ett fortsatt fokus på våra kärnverksamheter.

Vi kommer inviga vår nya skola i Jonslund, En historisk satsning som vi kommer ha nytta av i minst 50 år. Arbetet med Amiralen kommer fortsätta även under nästa år. Civil beredskap och samverkan med andra aktörer kommer vara en viktig del i arbetet framåt. Vi höjer inte kommunalskatten 2026 och vi ser en mycket måttfull ökning av våra taxor och avgifter inför 2026. Detta tillsammans med satsningar som görs från regeringen gör att hushållen i Essunga kommun får goda förutsättningar och ökad frihet för ett bra år. Mer spännande saker finns att läsa här i vår verksamhetsplan.

Tack för ordet.

Daniel Andersson

Kommunstyrelsens ordförande

Essunga kommun

Verksamhetsplan med budget

Så styrs Essunga kommun

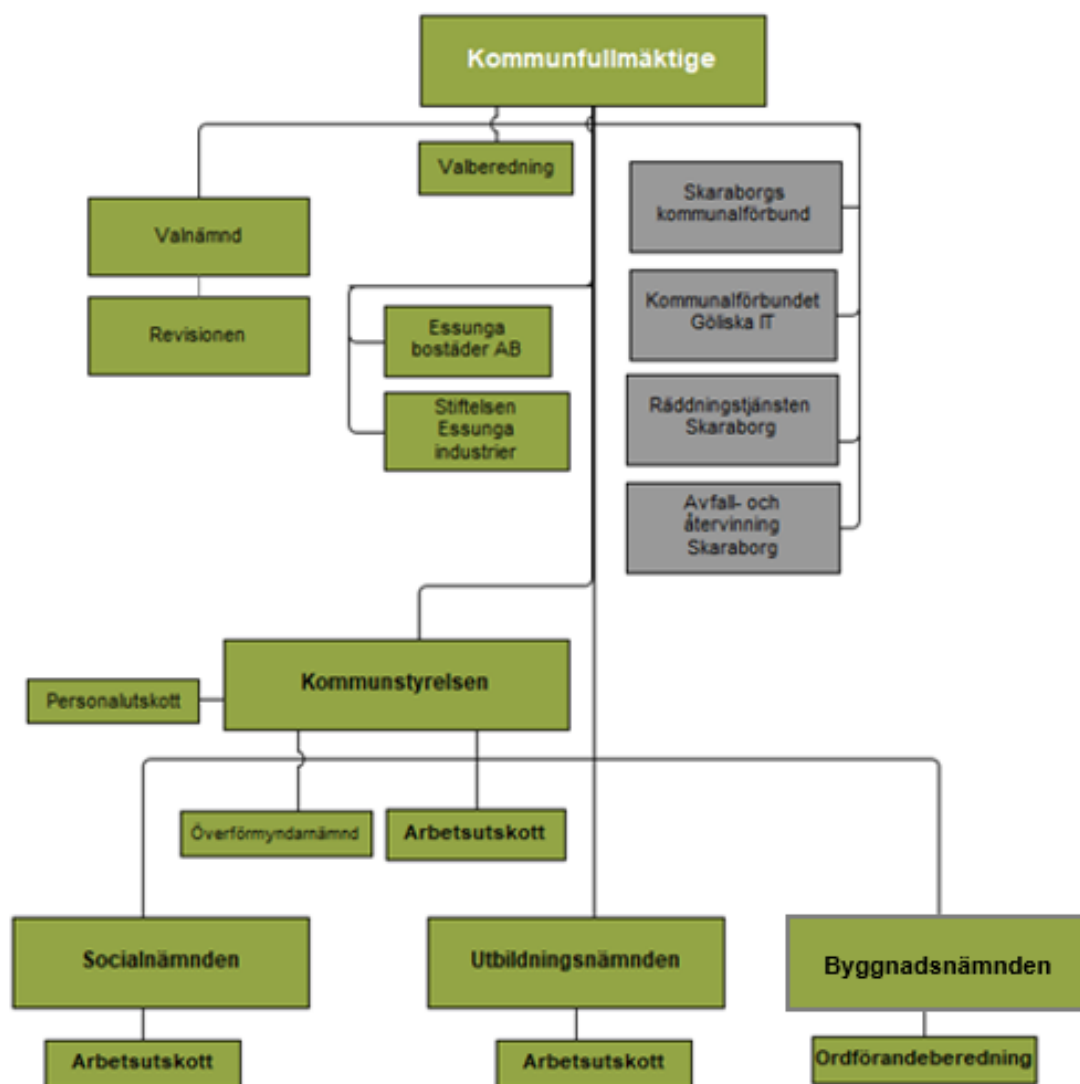
Essunga kommuns styrning har sin grund i Vision 2040, kommunövergripande mål, program för mandatperioden och prioriterade fokusområden. Styrmodellens olika delar bidrar till att nå de effekter som politiken vill uppnå med verksamheten. Kommunfullmäktiges styrning av kommunens bostadsbolag sker via bolagsordning och ägardirektiv.

Kommunens styrning bygger på mål- och resultatstyrning och styrprinciperna rör hela kommunen som koncern. De mål vi sätter upp ska inte vara fler än att de går att följa upp och utvärdera. Respektive organisationsnivå och verksamhet ansvarar för sin utveckling och sina uppdrag. Mål- och budgetuppföljning avrapporteras regelbundet under året till kommunfullmäktige genom delårsbokslut och årsredovisning.

Det är viktigt att samtliga verksamheter präglas av ett helhetstänk och att det finns en röd tråd från Vision 2040 till varje medarbetares enskilda arbetsinsats.

Essunga kommuns styrning beskrivs i riktlinjen "Styrmodell för Essunga kommun".

Essunga kommuns organisation

Vision 2040

Vid kommunstyrelsens strategidag våren 2020 formulerades en uttalad viljeinriktning om att Essunga kommuns befolkning ska öka. Viljeinriktningen formulerades som ett visionärt, konkret tillväxtmål om att kommunen ska ha 10 000 invånare år 2040. Tillväxtmålet berör all kommunal verksamhet och ska genomsyra våra målsättningar och prioriteringar. Visionen antogs av kommunfullmäktige i juni 2020.

Kommunfullmäktiges mål

Kommunfullmäktige har fattat beslut om fem mål som ska gälla för perioden 2024–2027. De övergripande målen visar vad politiken vill att organisationen ska fokusera på för att Essunga kommun ska utvecklas i riktning mot kommunens vision. Till varje mål finns en beskrivande text som förtydligar och motiverar vad respektive mål står för.

I enlighet med kommunens styrmodell antar nämnderna inga egna mål, istället lämnar de förslag på vilka kommunfullmäktigemål de prioriterar under planperioden. Därtill antar nämnderna *fokusområden* som respektive nämnd kommer fokusera på för att bidra till måluppfyllelsen av fullmäktiges mål. Ett fokusområde är ett område eller en fråga som kräver särskilt fokus i kommunens utvecklingsarbete. Som namnet antyder gäller det här att fokusera på en eller ett fåtal områden per fullmäktigemål. Till varje fokusområde kopplas de effekter som varje nämnd önskar uppnå som ett led i arbetet med de utvalda fokusområdena. För att följa upp effekterna finns resultatindikatorer som hjälper till att förstå vilken riktning utvecklingsarbetet rör sig mot. Nämnderna har för 2026 kommit överens om att fokusera på sex gemensamma fokusområden. Dessa är;

- Kommunen ska arbeta för att ge barn och unga de bästa förutsättningarna för en god hälsa och en trygg tillvaro.
- Kommunens tjänster och service uppfattas som tillitsfull, smart, enkel och tillgänglig.
- Kommunens varumärke som en attraktiv boendekommun ska stärkas.
- Kommunen har framtagna strategier för att möta framtidens kompetensutmaning.
- Kommunen ska arbeta för att skapa förutsättningar för nytänkande och utveckling i syfte att utveckla verksamheter och öka effektiviteten.
- Kommunen ska använda våra mötesplatser för att främja generationsöverskridande möten och ge mervärde för kommuninvånarna.

(i.u.= inga uppgifter finns att tillgå)

Övergripande mål: Essunga kommun ska vara en kommun med gott företagsklimat där förutsättningarna för tillväxt är goda

Beskrivning av målet:

Essunga kommun värnar om ett gott företagsklimat som bidrar till goda förutsättningar så att företag kan utvecklas, växa och bidra till arbetstillfällen. Genom att vara en aktiv samverkanspart i kompetensförsörjningsfrågan där utbildning, integrationsarbete och samverkan är viktiga pusselbitar, stödjer vi företagsklimatet. Essunga kommun ska vara aktiv och engagerad för att behålla och attrahera arbetskraft.

Fokusområde: Kommunen har framtagna strategier för att möta framtidens kompetensutmaning

Indikatorer	Utfall 2023	Utfall 2024	Utfall 2025	Målvärde/förväntad utveckling
Hur är tillgången på arbetskraft med relevant kompetens? (Svenskt näringslivs enkät, indexvärde)	2,68	2,86	2,75	minst 2,76
Medarbetarengagemang (HME) Egen mätning, Undersökning genomförs ej 2026	78		79,1	minst 79,2
Gymnasieelever med examen inom 3 år, hemkommun, andel (%)	84,2 %	72,3 %	i.u.	72,4 %
Antal personer under 30 år som är inskrivna på AME	25	22	27	20
Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter gymnasieexamen, hemkommun (kolada)	85,4 %	i.u.	i.u.	85,5 %
Förslag 2026: Andel sektorer med uppdaterade kompetensförsörjningsplaner				100 %
Förslag 2026: Andel unga (t o m 30 år) inskrivna på AME med körkort			41 %	75 %

Övergripande mål: Essunga kommun ska verka för att alla invånare får de bästa förutsättningarna för ett liv med hög livskvalitet

Beskrivning av målet:

I Essunga kommun ska alla ha en bra start i livet och det som rör barn och unga ska vara prioriterat. I utförandet av våra välfärdsuppdrag kan vi dra fördel av vår litenhet genom nära kontaktvägar till våra invånare och genom en gränsöverskridande samverkan och ett helhetsperspektiv. Kommunens stöd, vård och omsorg ska bedrivas med hög kvalitet och verka för att stärka den enskilde individens självständighet och inflytande över sin tillvaro och vardag.

Fokusområde: Kommunen ska arbeta för att ge barn och unga de bästa förutsättningarna för en god hälsa och en trygg tillvaro

Indikatorer	Utfall 2023	Utfall 2024	Utfall 2025	Målvärde/förväntad utveckling
Öckerö-metodens måendeindex (ÖMMI) för åk 7-9	149	214	215,8	minst 215,8
Elever i åk. 9, meritvärde kommunala skolor, genomsnitt (17 ämnen) (Kolada)	202,1	197,3	166,1	minst 166,2
Elever i åk 3 som deltagit i och klarat alla delprov för ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk, kommunala skolor, andel (%), (Skolverket)	67 %	80 %	77 %	78 %
Antal orosanmälningar gällande barn och unga som inkommit från kommunala verksamheter	82	114		Högst 75
Andel elever i åk 6 som uppnått betygskriterierna i alla ämnen, hemkommun (Kolada)	53,7 %	42,4 %	62,8 %	Minst 62,9 %
Indexvärdet för Trygghet, där svaren från de fyra frågorna vägs samman för åk 5 och åk 8, det vill säga alla svar vägs in. Skolinspektionens enkät, (Kolada).	7,9	8,0	i.u.	8,1

Fokusområde: Kommunens tjänster och service uppfattas som tillitsfull, smart, enkel och tillgänglig

Indikatorer	Utfall 2023	Utfall 2024	Utfall 2025	Målvärde/förväntad utveckling
SCB Medborgarundersökningen - Bra bemötande vid kontakt med tjänsteperson i kommunen, andel (%). Undersökning genomförs ej 2026	86,8 %		i.u.	86,8 %
SCB Medborgarundersökningen - Att få svar på frågor till kommunen fungerar bra, andel (%) Undersökning genomförs ej 2026	76,7 %		i.u.	76,7 %
Elever i åk 5: Hur nöjd är du med din skola? Medelvärde (%) Skolinspektionens enkät	73 %	70 %	i.u.	71 %
Handläggningstid (median) från när ansökan betraktas som fullständig till beslut för bygglov för nybyggnad av en- och tvåbostadshus, antal veckor		4	4	Under 10 v
Antal personer som återkommer i försörjningsstöd	3	5	6	Högst 4
Elever i åk 8: Hur nöjd är du med din skola? Medelvärde (%) skolinspektionens enkät	49 %	39 %	i.u.	40 %
Förslag 2026: antal klagomål riktade till utbildningssektorns verksamhet		18		Högst 17
Förslag 2026: Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel	95 %	97 %		97 %
Delaktighetsindex, andel av maxpoäng	61		61	Minst 61

Övergripande mål: Essunga kommun ska verka för attraktiva och hållbara livsmiljöer och boenden

Beskrivning av målet:

Essunga kommun har genom Vision 2040 vässat sina ambitioner om att bli den lilla tillväxtkommunen med ett ökat invånarantal. I vår kommun ska olika boendeformer erbjudas som passar människors olika faser och behov i livet. Vi ska ta tillvara närheten till vår natur och verka för människors möjlighet till rekreation i grönområden, skog och vattennära lägen. I vår landsbygdskommun finns en stark tradition att värna om det som lever och växer. Vår kommun ska verka för att minska vårt klimatavtryck och underlätta för våra kommuninvånare att göra hållbara val i sin vardag. Det ska vara lätt att göra rätt.

Fokusområde: Kommunens varumärke som en attraktiv boendekommun ska stärkas

Indikatorer	Utfall 2023	Utfall 2024	Utfall 2025	Målvärde/förväntad utveckling
Antal invånare i Essunga kommun totalt, SCB	5 656	5 560	5 581	minst 5 580
SCB Medborgarundersökningen - Hur trygg känner du dig utomhus i området där du bor när det är mörkt ute (andel positiva svar) Undersökning genomförs ej 2026	90,1 %			Bibehålla 90,1 %
SCB Medborgarundersökningen - Förskolan fungerar bra i kommunen, andel (%) Undersökning genomförs ej 2026	95,5 %			Bibehålla 95,5 %
SCB Medborgarundersökningen - Kommunen är en bra plats att bo och leva på, andel (%) Undersökning genomförs ej 2026	94,6 %			Bibehålla 94,6 %
Färdigställda bostäder i flerfamiljs- och småhus under året, antal/1000 inv (Kolada)	2,5	1,4	0	Bibehålla 1,4
SCB Medborgarundersökningen - Grundskolan fungerar bra i kommunen, andel (%) Undersökning genomförs ej 2026	65,4 %			Minst 65,5 %
Antal tillsynade objekt (ovårdade/övergivna fastigheter)			5	5
Förslag 2026. Cykelväg i kommunen, totalt, meter/inv	3,2	3,3		3,4
Förslag 2026. Måltidssvinn, grundskola, gram/ätande		29		29
Förslag 2026. Antal synpunkter, klagomål, förbättringsförslag och beröm gällande socialnämndens verksamhet				Högst 10

Övergripande mål: Essunga kommun ska verka för olika former av mötesplatser med god variation på aktiviteter som stärker människors utveckling och inkludering

Beskrivning av målet:

Essunga kommun ska arbeta för att främja mötesplatser, kulturella upplevelser och aktiviteter riktade till alla kommuninvånare. Detta gör vi genom samverkan med vårt civilsamhälle och näringsliv. Utvecklingen av såväl befintliga som nya mötesplatser ska ha bäring i vårt hållbarhetsarbete och syfta till att stärka människors hälsa, utveckling och inkludering.

Fokusområde: Kommunen ska använda våra mötesplatser för att främja generationsöverskridande möten och ge mervärde för kommuninvånarna

Indikatorer	Utfall 2023	Utfall 2024	Utfall 2025	Målvärde/förväntad utveckling
Antal besökare på samtliga mötesplatser för seniorer	5 468	7 200		Minst 4000
Förslag 2026. Aktivitetstillfällena för barn och unga i kommunala bibliotek (antal/1000 inv 0-18 år) (Kolada)	211,5 %	197,1 %		Bibehålla 197,1 %
Förslag 2026. Fysiska besök vid kommunala bibliotek, antal/invånare (Kolada)	8,5 %	9,2 %		Bibehålla 9,2 %
Förslag 2026. Antal offentliga aktiviteter som kommunen anordnat under året		85		Bibehålla 85
Förslag 2026. Antal individer (unika) som deltagit i socialpsykiatrins aktiviteter under året, uppdelat på kvinnor, män eller icke-binär			i.u.	Minst 15
Förslag 2026, Antal offentliga aktiviteter som externa aktörer har anordnat i samverkan med kommunen (social sektor)			i.u.	Målvärde saknas

Övergripande mål: Kommunen ska ha en god ekonomisk hushållning i all sin verksamhet

Beskrivning av målet:

Essunga kommun ska effektivt hushålla med de resurser som finns utan att äventyra kommande generations möjligheter.

Fokusområde: Kommunen ska arbeta för att skapa förutsättningar för nytänkande och utveckling i syfte att utveckla verksamheter och öka effektiviteten.

Indikatorer	Utfall 2023	Utfall 2024	Utfall 2025	Målvärde/förväntad utveckling
Digital mognad (självskattning DIMIOS)		57,6 %		Minst 57,6 %
Avvikelse från referenskostnad (miljoner kronor) för fritids, förskola, grundskola och gymnasium verksamheten sammantaget	7	13		0
Avvikelse från referenskostnad (miljoner kronor) för äldreomsorg, individ- och familjeomsorg och LSS sammantaget. (Kolada)	6	4		0
Kostnad per invånare för infrastruktur, skydd, kultur, fritid och politisk verksamhet.	8 673	9 363		högst 9 463 (Skaraborgs medel 2024)

Övergripande mål: Resultatet ska utgöra 3 procent, +/- 1 procent, av de samlande intäkterna för skatt, statsbidrag och utjämningsystem under en rullande fyraårsperiod.

Årets resultat	Prognos 2025	2026	2027	2028	Medel 2025-2028
Årets resultat, mnkr	4,0	7,2	12,2	14,6	9,5
Årets resultat i relation till skatteintäkter och generella statsbidrag, %	0,9 %	1,6 %	2,5 %	3,0 %	2,0 %

Prognosen för 2025 och budget 2026 medför relativt svaga resultat som understiger målvärdet. Budget utgår från att effektiviseringsarbetet som påbörjats under 2025 kommer ge full effekt 2026, därmed är också målsättning att den mer kostnadseffektiva verksamheten kommer stärka resultatet och möjliggöra en starkare ekonomi 2027 – 2028 så att Essunga kommun under fyraårsperioden 2025 – 2028 uppnår Kommunfullmäktiges finansiella mål för perioden.

Övergripande mål: Skattefinansierade nettoinvesteringar ska under den tid då skolinvesteringarna pågår finansieras till lägst 60 procent av egna medel.

Årets investeringar	Prognos 2025	2026	2027	2028	Medel 2025-2028
Nettoinvesteringar mnkr	105,4	56,2	28,2	28,3	54,5
Självfinansiering av skattefinansierade investeringar %	23,0 %	60,5 %	141,8 %	149,8 %	64,9 %

Stora investeringar under 2025 och 2026 pressar ner självfinansieringen av kommunens skattefinansierade investeringar. Men minskade investeringsvolymen 2026 – 2027 och förstärkta resultat beräknas medföra att Kommunfullmäktiges finansiella mål uppnås för perioden 2025 – 2028.

Ekonomiska planeringsförutsättningar

Den samhällsekonomiska utvecklingen

Ekonomi

Kommunernas resultat har fallit flera år i rad, vilket bland annat resulterat i minskad självfinansieringsgrad av investeringar och ökad upplåning. Det långsiktiga handlingsutrymmet har fått stå tillbaka för att hantera den tillfälliga belastning som framför allt ökade pensionskostnader har inneburit. Mer än var tredje kommun (104 kommuner) uppvisade underskott 2024.

Nu lättar trycket från de kommunala pensionerna när inflationen har dämpats, men effekterna av en fortsatt hög prisnivå på varor och tjänster, för såväl verksamheter som investeringar, tynger den kommunala ekonomin. I år räknar knappt var fjärde kommun (67 kommuner) med underskott, samtidigt som investeringarna är höga och låneskulden fortsätter öka. Även de kommunala bolagens resultat har fallit från höga nivåer, till följd av stigande räntor och driftskostnader.

Verksamheten

Antal barn i förskoleålder 1 - 5 år minskade med drygt 3 procent 2024. Kommunernas kostnader för förskola minskade med 1,6 procent i fasta priser. Det visar att anpassning till färre barn pågår, där två av tre kommuner har minskade kostnader för förskolan. För grund- och gymnasieskolan ökade kostnaderna med totalt 0,8 procent vardera i fasta priser. Antal barn i grundskoleålder har börjat minska och kostnaderna i fasta priser minskade i nära hälften av kommunerna.

Inom äldreomsorgen minskar fortsatt andelarna av personer med omsorg och kostnadsutvecklingen är låg även år 2024, med en kostnadsutveckling i fasta priser på 0,6 procent trots att antalet invånare över 80 år ökade med 6 procent. Även kostnadsutvecklingen för omsorg om personer med funktionsnedsättning var begränsad 2024.

Kostnader för infrastruktur och VA-verksamhetens har under de senaste åren och förväntas under kommande år att öka mer än pris- och löneökningar.

Framtid

Långsiktighet och omställning blir ledorden för många kommuner framöver. Det krävs fortsatt många svåra beslut kring anpassning av verksamhet till minskade behov, taxehöjningar inom VA-verksamheten, förstärkt beredskap och upprustning av det civila försvaret samt omställning av individ- och familjeomsorgen med ny socialtjänstlag och aktivitetskrav för ekonomiskt bistånd är ett urval av områden som kommunerna behöver fokusera på.

De sammantagna demografiska behovsökningarna kommer vara i det närmaste obefintliga under prognosperioden. De demografiska utmaningarna handlar för de flesta kommuner inte om att hantera ett växande uppdrag, utan om att anpassa verksamheterna – inte minst inom förskola och grundskola – efter minskade behov.

Sveriges kommuner och regioner beräknar att skatteintäkterna beräknas öka med i genomsnitt 4,2 procent under prognosåren. Beräkningarna bygger på oförändrade skattesatser. Ackumulerat under prognosperioden ökar skatteintäkterna något mer än nettokostnaderna, vilket beräknas medföra en resultatförbättring för kommunsektorn sammantaget.

Investeringar och låneskuld

Kommunernas investeringar fortsatte att öka 2024 och uppgick till totalt 99,1 miljarder kronor. Jämfört med 2023 innebär det en ökning med 6 miljarder kronor. Som andel av intäkterna från skatter och generella statsbidrag uppgick investeringarna till 13,5 procent – den högsta nivån det senaste decenniet. Fram till 2029 prognostiseras en ökning av investeringsnivån med omkring 2 procent per år.

Låneskulderna ökar i både kommuner och kommunkoncerner. Högre investeringsutgifter och lägre resultatnivåer innebär även att kommunernas långfristiga skulder fortsätter att öka. För kommunerna uppgår skulden till 89 procent av intäkter från skatter och generella statsbidrag.

Källa: Sveriges kommuner och regioners ekonomirapport (23 oktober 2025)

Budgetförutsättningar

Prognos invånarantal

Befolkningsutvecklingen är ett av de områden som bidrar till kommunens skatteintäkter och generella statsbidrag. Skatter och bidrag kommunen erhåller bygger på den faktiska befolkningsmängden den 1 november året före aktuellt budgetår.

Kommunen har haft en minskad befolkning 2023 och 2024, som följts av en ökning med 18 invånare till och med augusti 2025. Befolkningen per augusti 2025 uppgår till 5 578 invånare för Essunga kommun. Budget 2026 baseras på 5 580 invånare och en viss ökning av invånarantalet även under 2027.

År	2026	2027	2028
Antal invånare	5 580	5 600	5 600

Skatter, generella statsbidrag och utjämning

Tabellen visar budget för skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning för åren 2026–2028. Beräkningarna bygger på skatteprognosen per oktober 2025 och baseras på befolkningsantagande enligt tabellen ovan.

Skatteintäkterna 2026 budgeteras öka med 3,8 procent (16,9 miljoner kronor) jämfört med prognostiserade intäkter 2025. Inför 2027 är ökningen 4,0 procent och inför 2028 är ökningen 3,2 procent.

Förändringen av skatter och bidrag 2026 är 4,5 miljoner kronor högre än kostnadsindex för kommunal verksamhet mellan åren. Eftersom kapitalkostnader och engångskostnader för rivning därtill medför ökade kostnader 2026 har Essunga kommun i praktiken mindre medel till den löpande kommunala verksamheten under verksamhetsår 2026.

Miljoner kronor	2026	2027	2028
Skatteintäkter	293 109	304 993	317 484
Inkomstutjämningsbidrag	101 567	107 783	111 625
Kostnadsutjämning	14 084	14 134	14 134
Regleringsavgift/bidrag	15 630	14 338	13 224
LSS-utjämning	20 271	20 343	20 343
Fastighetsavgift	17 579	17 579	17 579
Slutavräkning	-1 300	0	0
Summa intäkter	460 940	479 170	494 389
Förändring, %	3,8 %	4,0 %	3,2 %

Arbetsgivaravgifter

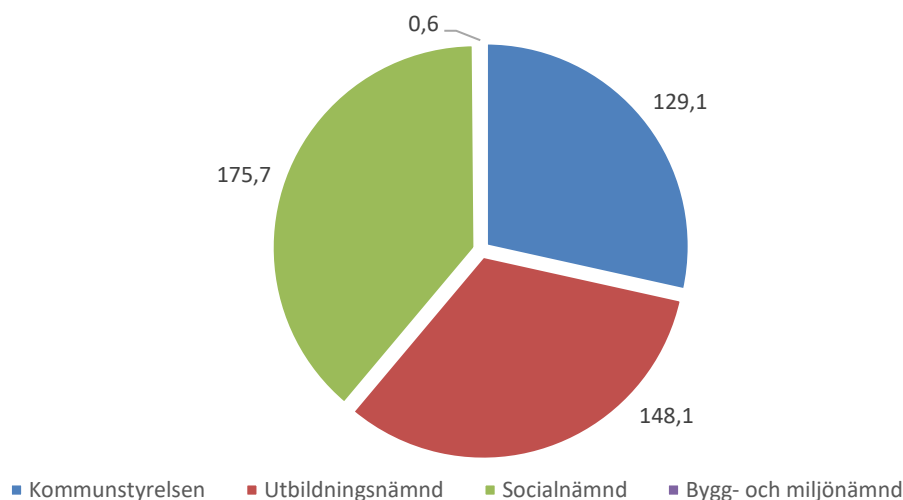
Den delen av arbetsgivaravgifter som utgörs av kollektivavtalad pension har minskat efter 2023 och 2024 då den kollektivavtalade pensionen ökade kraftigt av den höga inflationstakten. Från 2025 har inflationen (mätt genom förändring av prisbasbeloppet) minskat vilket medför att kostnaden för kollektivavtalade pensioner minskat tillbaka och uppgår preliminärt till 40,66 procent inför 2026.

Arbetsgivaravgifter i procent	2024	2025	2026
Arbetsgivaravgifter enligt lag	31,42	31,42	31,42
Avtalsförsäkringar	0,20	0,20	0,20
Kollektivavtalad pension	15,56	8,62	9,04
Summa	47,18	40,24	40,66

Budgetramar

Budgetram per nämnd

Budgetram per nämnd i miljoner kronor

Fördelning av ramar per nämnd inför verksamhetsår 2025:

Miljoner kronor	KS	UN	SN	BoM	Totalt
Budget 2025	119,6	146,0	171,3	1,4	438,3
Uppräkning 3,1 procent	3,7	4,5	5,3	0,0	13,6
Kompensation ökade kapitalkostnader	5,5	0,0	0,0	0,0	5,5
Rivning och avskrivning av Jonslunds gamla skola	6,5	0,0	0,0	0,0	6,5
Ingen översiktsplan 2026	-0,8	0,0	0,0	0,0	-0,8
Minska "Essunga ska växa" till 300 tkr	-1,2	0,0	0,0	0,0	-1,2
Effektiviseringskrav 2026	-1,8	-2,6	-0,9	0,0	-5,3
Budgetbeslut KF i juni 2025	131,5	147,9	175,7	1,5	456,6
Ökad internränta från 2,5 % till 2,75 %	0,8	0,1	0,0	0,0	0,9
Minskning av budget för hantering av Jonslunds gamla skola (hanteras delvis 2027)	-4,0	0,0	0,0	0,0	-4,0
Budget för miljösamverkan flyttas	0,8	0,0	0,0	-0,8	0,0
Budgetförslag 2026	129,1	148,1	175,7	0,6	453,5

Fördelad budget till verksamheten fördelas enligt följande:

- Kommunstyrelsen tilldelas enligt budgetförslag pris- och löneökningar och kompensation för ökade kapitalkostnader och en budget för rivning av Jonslunds gamla skola. Därtill kommer ingen översiktsplan göras 2026 och budget för att "Essunga ska växa" som bland annat använts till att tillskapa nya tomter och attraktivitetssatsningar minskas från 1,5 till 0,3 miljoner. Kommunstyrelsen kommer också behöva arbeta med att genomföra effektiviseringar motsvarande 1,8 miljoner 2026. Samt flyttas medlemsbidraget för medlemskapet i Miljösamverkan Östra Skaraborg till Kommunstyrelsen.
- Utbildningsnämnden tilldelas enligt budgetförslag pris- och löneökningar och kompensation för ökade kapitalkostnader. Därtill fördelas ett effektiviseringskrav om 2,8 miljoner till Utbildningsnämnden utifrån minskat antal barn och elever.

- Social sektor tilldelas enligt budgetförslag pris- och löneökningar. Därtill fördelas ett effektiviseringskrav om 0,9 miljoner kronor inför 2026. Vidare behöver effekter av nya Socialtjänstlagen hanteras inom befintlig ram.
- Bygg- och miljönämnden tilldelas enligt budgetförslag kompensation för pris- och löneökningar, Samt flyttas medlemsbidraget för medlemskapet i Miljösamverkan Östra Skaraborg från Bygg- och miljönämnden till Kommunstyrelsen..

Nämndernas budget ökar med 3,5 procent inför 2026. Ökningen rensat för Jonslunds nya och gamla skola uppgår 1,7 procent. Ökningstakten är lägre än pris- och löneökningar mellan åren. Budgeten inkluderar att ingen översiktsplan görs 2026, att budget för att Essunga ska växa minskas från 1,5 till 0,3 miljoner och därutöver riktas ett effektiviseringskrav om 5,3 miljoner till nämnderna.

Inför 2026 baseras budgetförslaget på att Essunga kommun som helhet har en resultatnivå om 1,6 procent av skatter och bidrag vilket motsvarar ett resultat om 7,2 miljoner kronor.

Finansiell analys

God ekonomisk hushållning

Kommunallag (2017:725) kap 11,6 § "Av budgeten ska det vidare framgå hur verksamheten ska finansieras och hur den ekonomiska ställningen beräknas vara vid budgetårets slut. De finansiella mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges."

Varje generation måste själv bära kostnaderna för den service som den konsumerar. Detta innebär att ingen generation ska behöva betala för det som en tidigare generation förbrukat. Resultatet måste vara tillräckligt stort för att motsvarande servicenivå ska kunna garanteras även för nästkommande generation utan att den ska behöva uttaxera en högre skatt.

Kommunen, med i princip obegränsad livslängd, ska inte förbruka sin förmögenhet för att täcka löpande behov. En god ekonomisk hushållning innebär att de löpande intäkterna täcker de löpande kostnaderna. Det är inte förenligt med god ekonomisk hushållning att finansiera löpande driftskostnader med lån.

Verksamhetsperspektiv

Utifrån ett verksamhetsperspektiv innebär god ekonomisk hushållning att verksamheten bedrivs kostnadseffektivt och ändamålsenligt. Det ska finnas ett klart samband mellan resursåtgång, prestationer, resultat och effekter. Detta kräver planering med framförhållning och handlingsberedskap. För att kunna styra verksamheterna måste kommunen säkerställa processer som ger förutsättningar för att bedriva verksamheterna kostnadseffektivt och ändamålsenligt.

Resultat och kapacitet

Intäkter och kostnader

Procentuell förändring	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Nettokostnadsutveckling	3,1 %	2,9 %	2,7 %
Skatteunderlagets utveckling	3,8 %	4,0 %	3,2 %
Beräknat invånarantal	5 580	5 600	5 600
Kommunal utdebitering, %	21,57	21,57	21,57

Budget 2026 möjliggör en nettokostnadsökning för nämnderna (budget 2026 jämfört med prognos 2025) som uppgår till 3,1 procent.

Den löpande verksamheten för nämnderna justerat för förändrade kapitalkostnader som inte är påverkbar för nämnderna ger budgeten möjlighet till en ökad nettokostnad 2026 om 1,1 procent. Denna siffra kan sättas i relation till beräknade pris- och löneökningar som enligt senaste uppdateringen från Sveriges kommuner och regioner uppgår till 2,8 procent och visar att budgetförändringen är 1,7 procent lägre än pris- och löneökningar, cirka motsvarar 7,7 miljoner kronor.

Årets resultat

	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Årets resultat, mnkr	7,2	12,2	14,6
Årets resultat/skatteintäkter och generella statsbidrag, %	1,6 %	2,5 %	3,0 %

Årets resultat i förhållande till skatteintäkter och generella statsbidrag visar hur stor del av skatter och generella statsbidrag som den löpande driftverksamheten tar i anspråk. För kommunen är detta ett viktigt nyckeltal då det utrymme som finns kvar kan användas för amortering av långfristiga lån, finansiering av investeringar och/eller sparande.

2026 är årets budgeterat resultat 1,6 procent och i planen för 2027 - 2028 uppgår resultatet som andel av skatter och bidrag till 2,5 procent respektive 3,0 procent. Detta medför att resultatet för fyraårsperioden 2025 - 2028 i genomsnitt uppgår till 2,0 procent vilket är inom Kommunfullmäktiges beslutade finansiella mål.

Årets investeringar

	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Nettoinvesteringar, mnkr	56,2	28,2	28,3
Nettoinvestering/avskrivningar, %	209,6 %	101,4 %	101,4 %
Skattefinansieringsgrad investeringar %	60,5 %	141,8 %	149,8 %

Kommunen genomför stora investeringar under åren 2024 - 2026. Det är främst inom skol- och förskoleverksamheten samt inom Vatten och avlopp som de större investeringarna görs.

Skattefinansieringsgraden mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med de skatteintäkter som återstår när den löpande driften är finansierad. En skattefinansieringsgrad på 100 procent innebär att kommunen kan finansiera samtliga investeringar som genomförs utan att behöva ta upp lån eller minska pengarna i kassa/bank. Under 2027 - 2028 är skattefinansieringen över 100 procent, men 2026 är skattefinansieringsgraden lägre på grund av att större investeringar pågår avseende skola, förskola och för byggnation av vattenreservoar.

De ökade investeringarna gör att kommunen under 2026 inte fullt ut kan finansiera investeringarna med egna medel utan delvis kommer finansiering ske genom upplåning. Beräknat upplåningsbehov 2026 uppgår till 30,0 miljoner kronor.

Soliditet

%	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Soliditet, %	39 %	41 %	43 %
Soliditet inkl. pensions-skuld	24 %	26 %	29 %

Soliditeten är ett mått på den finansiella styrkan på lång sikt. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som är finansierade med eget kapital. Soliditeten inkluderar kooperativet Essunga äldreboende vars fastigheter inkluderas i kommunens balansräkning.

En jämförelse av soliditeten visar att Essungas soliditet är något högre än Riket, Skaraborg och Småkom 2024. Men utifrån stora pågående investeringar 2025 och 2026 beräknas soliditeten i Essunga minska något för att 2027 - 2028 stärkas igen.

2024 års siffror	Essunga	Riket	Skaraborg	SmåKom
Soliditet kommun, (%)	43,7 %	39,9 %	42,3 %	39,1 %
Soliditet inkl pensionsåtagande (%)	23,5 %	29,5 %	25,4 %	17,3 %

Skuldsättningsgrad

%	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Total skuldsättningsgrad	60,9 %	59,2 %	56,9 %
- varav avsättningsgrad	2,7 %	2,6 %	2,4 %
- varav kortfristig skuldsättningsgrad	12,1 %	12,0 %	12,0 %
- varav långfristig skuldsättningsgrad	46,1 %	44,7 %	42,5 %

Totala skulder och avsättningar i förhållande till det totala kapitalet brukar benämnas skuldsättningsgrad. Skuldsättningsgraden beräknas öka något fram till 2026 utifrån planerade investeringar och därmed ökade lån, för att därefter minska något fram till 2028.

Avsättningarnas andel av totala tillgångar minskar, vilket beror på att avsättning för medfinansiering av E20 kommer att minska i samband med att utbetalningar till Trafikverket ökar.

Risk och kontroll

Likviditet

	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Likvida medel, mnkr	25	25	25
Kassalikviditet, %	68 %	68 %	68 %

Ett mått som mäter likviditet eller kortsiktig betalningsförmåga är kassalikviditet. Om måttet är 100 procent innebär det att kassa/bank och kortfristiga fordringar är lika stora som de kortfristiga skulderna. Enligt budget 2026 och plan 2027-2028 kommer kassalikviditeten vara relativt låg och uppgå till något under 100 procent i genomsnitt. Men utöver kassalikviditeten har kommunen tillgång till en checkkredit om 20 miljoner kronor, vilket möjliggör att ha något lägre faktisk likviditet.

Pensionsåtagande

Mnkr	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Total pensionsskuld	102,7	98,0	93,8
Pensionsskuld intjänad före 1998	95,2	90,4	86,1
Pensionsskuld intjänad efter 1998	7,5	7,6	7,7

I den kommunala redovisningslagen LKBR (2018:597) 6 kap, 4 § behandlas pensionsutbetalningarna. Bestämmelserna preciserar hanteringen av de pensionsåtaganden som intjänats före 1998. Pensionsförmåner intjänade före 1998 skall redovisas som ansvarsförbindelse. Utbetalningar avseende pensionsförmåner intjänade såväl före som efter 1998 skall redovisas som en kostnad.

Pensionsskulder intjänade för 1998 kommer minska kontinuerligt kommande år eftersom en stor del av pensioner till dessa personer i nuläget har börjat utbetalas.

Sammanfattande kommentarer

Skatter och generella bidrag budgeteras öka med 3,8 procent år 2026. Samtidigt budgeteras nämndernas nettokostnader öka med 3,5 procent. Nämndernas ökning av budget rensat för Jonslunds nya och gamla skola uppgår 1,6 procent, vilket är lägre än pris- och löneökningar.

Utifrån den utmanande ekonomin budgeteras ingen översiktsplan göras 2026 och budget för att Essunga ska växa minskas från 1,5 till 0,3 miljoner och därutöver riktas ett effektiviseringskrav om 5,3 miljoner till nämnderna.

En långsiktig ekonomisk utmaning som påverkar 2026 - 2028 är den ökade investeringsvolymen som medför att driftskostnaderna behöver ha en lägre ökningstakt än skatteintäkter och bidrag för att kunna klara de ökade kostnaderna för ränta och avskrivningar.

Den budgeterade resultatnivån uppgår till 1,6 % av skatter och bidrag, vilket motsvarar en resultatnivå på 7,2 miljoner kronor 2026.

Finansiella rapporter och ekonomisk plan 2026–2028

Driftbudget (inklusive kapitalkostnader)

Miljoner kronor	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
KOSTNADER			
Revision	0,7	0,7	0,7
Kommunstyrelse inkl Kommunfullmäktige	181,7	186,7	191,8
Bygg- och miljönämnden*	1,9	1,9	2,0
Utbildningsnämnden	174,1	178,9	183,8
Socialnämnden	206,3	212,0	217,9
SUMMA KOSTNADER	564,7	580,2	596,2
INTÄKTER			
Revision	0	0	0
Kommunstyrelse inkl Kommunfullmäktige	53,3	54,8	56,3
Bygg- och miljönämnden	1,3	1,3	1,4
Utbildningsnämnden	26,0	26,7	27,4
Socialnämnden	30,6	31,4	23,3
SUMMA INTÄKTER	111,2	114,2	108,4
NETTOKOSTNADER			
Revision	0,7	0,7	0,7
Kommunstyrelse inkl Kommunfullmäktige	128,4	131,9	135,5
Bygg- och miljönämnden	0,6	0,6	0,6
Utbildningsnämnden	148,1	152,2	156,4
Socialnämnden	175,7	180,6	194,6
SUMMA NETTOKOSTNADER	453,5	466,0	487,8

Investeringsbudget

Utifrån att stora investeringar pågår och kommer pågå framöver är målet att 60 procent av skattefinansierade investeringarna ska självfinansieras under en rullande fyraårsperiod.

Förskolor och Skolfastigheter

Inom förskolor pågår ett arbete med Stallaholms förskola, prognosen är att den totala investeringen ska uppgå till 12,0 miljoner kronor, varav 9,4 miljoner är budgeterade 2026.

Inom Skolfastigheter pågår byggnation av ny skola i Jonslund som budgeteras till totalt 121,3 miljoner kronor. Byggnationen beräknas vara färdigställd omkring mars månad 2026. Utöver skolan budgeteras 2,5 miljoner kronor årligen för underhåll av skolfastigheter. I planen planeras nästa större skolinvestering påbörjas 2029 och slutföras 2030 med ytterligare 120 miljoner kronor.

Kommunala fastigheter och fritid

Budget för kommunala fastigheter exklusive skolfastigheter uppgår till 5,2 miljoner per år och består av underhållsinvesteringar, energibesparande åtgärder, förråd med mera. För badet budgeteras 0,8 miljoner per år i investeringsmedel.

Samhällsbyggnad inklusive Gata / Park

Investeringarna inom samhällsbyggnad består av årliga kostnader om cirka 4,0 miljoner för vägbeläggning, gång- och cykelvägar, offentlig belysning och maskininvesteringar. Budgeten inkluderar även inköp av mark med 3,5 miljoner per år och exploatering av nya tomter.

VA-verksamhet

Större investeringsbehov för VA-verksamheten är ny vattenreservoar 2026. Därtill budgeteras för pumpstation, investeringar i vatten- och avloppsledningar och exploateringskostnader inom VA.

Övrigt

Inom kategorin övrigt ingår IT-investeringar och inventarier. Den största posten är IT som uppgår till cirka 3,3 mnkr per år, därtill budgeteras för inventarier till Socialnämnden, Utbildningsnämnden och Kommunstyrelsen. 2026 budgeteras också 2,3 miljoner till inventarieutrustning till den nya skolan i Jonslund.

Investeringar per kategori 2026 - 2030

Kategori miljoner kronor	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028	Plan 2029	Plan 2030
Förskolor	9,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Skolfastigheter	7,5	2,5	2,5	4,5	120,5
-varav skolombyggnation	5,0	0,0	0,0	2,0	118,0
Kommunala fastigheter	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
-varav Amiralén	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fritid	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Samhällsbyggnad gata/park	10,8	10,9	11,0	11,1	11,2
VA-verksamhet	16,0	4,5	4,5	4,6	4,6
Övrigt	6,5	4,3	4,3	4,4	4,5
Summa nettoinvesteringar	56,2	28,2	28,3	30,6	146,8
Självfinansieringsgrad %	64 %	128 %	127 %	118 %	25 %

Resultatbudget/plan

Miljoner kronor	Bokslut 2024	Budget 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
Verksamhetens intäkter	92,7	78,3	82,0	84,4	87,0
Verksamhetens kostnader	-504,8	-495,2	-505,4	-518,3	-533,7
Avskrivningar	-22,0	-21,2	-26,8	-27,8	-27,8
Verksamhetens nettokostnader	-434,1	-438,1	-450,2	-461,7	-474,5
Skatteintäkter	280,7	286,9	291,8	305,0	317,5
Generella statsbidrag	152,3	162,7	169,1	174,2	176,9
Verksamhetens resultat	-1,1	11,5	10,7	17,5	19,9
Finansiella intäkter	1,9	0,7	1,0	1,0	1,0
Finansiella kostnader	-5,9	-2,8	-4,5	-6,3	-6,3
Resultat efter finansiella poster	-5,1	9,4	7,2	12,2	14,6
Extraordinära poster	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets resultat	-5,7	9,4	7,2	12,2	14,6

Balansbudget/plan

Miljoner kronor	Bokslut 2024	Budget 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
TILLGÅNGAR					
Anläggningstillgångar					
Materiella anläggningstillgångar	371,0	530,5	555,0	560,0	560,0
Finansiella anläggningstillgångar	22,2	16,0	16,0	16,0	16,0
Summa anläggningstillgångar	393,2	546,5	571,0	576,0	576,0
Omsättningstillgångar					
Exploateringsfastigheter	1,2	1,0	1,0	1,0	1,0
Kortfristiga fordringar	39,9	27,0	25,0	25,0	25,0
Kortfristiga placeringar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kassa och bank	44,6	25,0	25,0	25,0	25,0
Summa omsättningstillgångar	85,7	53,0	51,0	51,0	51,0
Summa tillgångar	478,9	599,5	622,0	627,0	627,0
EGET KAPITAL, AVSÄTTNING & SKULDER					
Eget kapital	213,8	236,3	243,5	255,7	270,3
därav årets resultat	-5,8	9,4	7,2	12,2	14,6
Avsättningar					
Avsättningar för pensioner	7,4	7,5	7,5	7,6	7,7
Andra avsättningar	5,6	9,5	9,5	8,5	7,5
Summa avsättningar	13,0	17,0	17,0	16,1	15,2
Skulder					
Långfristiga skulder	173,8	276,2	286,5	280,2	266,5
Kortfristiga skulder	78,3	70,0	75,0	75,0	75,0
Summa skulder	252,1	346,2	361,5	355,2	341,5
SUMMA SKULDER & EGET KAPITAL	478,9	599,5	622,0	627,0	627,0

* Eget kapital har förändrats 2024 på grund av en justeringspost för förändrad redovisning av fastigheter till finansiell leasing.

Kassaflödesanalys/plan

Miljoner kronor	Bokslut 2024	Budget 2025	Budget 2026	Plan 2027	Plan 2028
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
Årets resultat	-5,8	9,4	7,2	12,2	14,6
Justering av- och nedskrivningar	17,8	21,2	26,8	27,8	27,8
Justering för avsättning	-2,6	4,1	0,0	-1,0	-0,9
Medel från verksamheten	9,4	34,7	34,0	39,0	41,5
Ökning(-) /minskning(+) kortfr fordringar	7,2	-12,9	-2,0	0,0	0,0
Ökning(-) /minskning(+) förråd och varulager	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Ökning(+) /minskning(-) kortfr skulder	-14,1	-8,3	5,0	0,0	0,0
Medel från den löpande verksamheten	2,3	13,5	37,0	39,0	41,5
INVESTERINGSVERKSAMHETEN					
Investeringar i materiella anlägg.n.tillg.	-54,2	-111,9	-56,2	-28,2	-28,3
Förvärv av finansiella anlägg.n.tillg.	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Medel från investeringsverksamheten	-54,8	-111,9	-56,2	-28,2	-28,3
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN					
Ökning av långfristiga skulder	60,4	60,0	30,0	0,0	0,0
Minskning av långfristiga skulder	0,3	0,0	0,0	-6,0	-6,0
Minskning av långfristiga fordringar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Medel från finansieringsverksamheten	60,7	60,0	30,0	-6,0	-6,0
ÅRETS KASSAFLÖDE					
Likvida medel vid årets början	36,3	44,4	6,2	17,0	21,8
Likvida medel vid årets slut	44,5	6,0	17,0	21,8	29,0

Resultatbudget/plan visar ett budgeterat resultat som uppgår till 1,6 procent av skatteintäkter och statsbidrag för 2026, 2,5 procent 2027 och till 3,0 procent 2028. Vilket medför att för fyraårsperioden 2025 - 2028 uppnås en resultatnivå som uppnår kommunfullmäktiges finansiella mål.

Balansbudget/plan visar på ökade tillgångar och skulder under planperioden 2026 - 2028. Framför allt beror detta på ökade investeringar som ökar anläggningstillgångar och långfristiga skulder.

Kassaflödesanalys/plan visar hur den löpande verksamhet och planerade investeringar kommer hanteras och finansieras under planperioden 2026 - 2028, där långfristiga skulder kommer öka för att bekosta de ökade investeringskostnaderna.

Kommunövergripande verksamhet

Kommunens utmaningar

Omvärlden påverkar oss

Vad som händer i omvärlden kan få betydelse för det lokala samhället. Genom att så tidigt som möjligt bekanta sig med - och förstå - fenomen och trender som på sikt kan få påverkan på den egna verksamheten, kan en organisation analysera eventuella konsekvenser och utarbeta olika handlingsalternativ och rekommendationer. På så vis underlättar omvärldsanalysen organisationens möjlighet att fatta välgrundade beslut i god tid.

Globalt ser Sveriges kommuner och regioner (SKR) fem spänningsfält, eller drivkrafter, som får allt större påverkan på den lokala och regionala nivån. Spänningsfälten rör den demografiska utvecklingen, globaliseringen, miljö- och klimatfrågorna, värderingsförändringar och den tekniska utvecklingen.[1]

Hur de globala spänningsfälten såsom skriftningar i värderingar, klimatiförändringar och teknisk utveckling påverkar den lokala nivån är viktiga att förhålla sig till, men kan vara utmanande att hitta egna lösningar på. Vilka, mer konkreta, faktorer har störst betydelse för små kommuner i Sverige idag och den närmaste tiden? Enligt Co-pilots scanning är det följande fem nyckelfaktorer: demografisk utveckling, ekonomisk bärkraft, kompetensförsörjning, kommunal självstyrelse och samverkan samt infrastruktur och geografisk tillgänglighet.

Fem nyckelfaktorer för den lilla kommunen

Demografisk utveckling

Förändringar i befolkningsstrukturen nationellt

En befolkningspyramid illustrerar hur ett lands befolkning är sammansatt utifrån antal personer i varje årskull. 100 år av tidigare demografisk utveckling skapar vår nuvarande befolkningspyramid. Det som påverkar befolkningens storlek och sammansättning är de demografiska parametrarna fruktsamhet, dödlighet och migration. Dödligheten handlar om hur länge vi lever, det vill säga hur hög pyramiden blir och hur bred den blir längst upp. Migration handlar om hur många som kommer till eller plockas bort framför allt i mitten av pyramiden. Människor flyttar oftast i 20–30 års ålder. Invandring ger oftast mer människor i lägre åldrar. Fruktsamhet är den mest avgörande, eftersom den bestämmer storleken på de som kommer in i botten av befolkningspyramiden. Fruktsamhetstalen varierar från år till år och brukar kunna förklaras av strukturella faktorer som arbetsmarknadsläge, ekonomiska konjunkturer eller familjepolitiska förändringar.

Nu flaggar forskare för en ny trend; barnafödandet sjunker utan att kunna härledas till någon av de strukturella förklaringarna. Detta är ett fenomen som inte är unikt för Sverige eller Europa, och kan inte heller kopplas till specifika socioekonomiska grupper eller geografiska områden. Fenomenet tycks handla om en minskad benägenhet att bli förälder överhuvudtaget (dock inte en nedgång i parbildning). [2]

Statistiska centralbyrån (SCB) menar därför att vi sannolikt ser en betydligt lägre befolknings-tillväxt framåt och att antalet barn och unga minskar markant de närmaste åren. Små kullar av unga i barnafödande ålder framöver innebär förlängda effekter på befolkningspyramiden.[3]

Demografiförändringen i Essunga

Sedan 1950 har Essunga kommun sett en långsam och försiktig befolkningsminskning, från ca 6 600 personer till ungefär 5 500. Den längsta perioden av nedgång var mellan 1957 och 1971, när vi tappade drygt 900 personer. Den andra perioden av större nedgång var mellan 1992 och 2013, när befolkningen minskade med 638 personer.

Sedan millennieskiftet har fruktsamheten i kommunen legat i snitt på 1,92 barn per kvinna. Detta är högre än rikssnittet på 1,43 barn per kvinna. I genomsnitt föds 52 barn i kommunen, och bortsett från den tillfälliga avvikelsen 2023 med enbart 32 födda barn, har födslosten varit

förhållandevis stabil genom åren. 68 personer avlider i kommunen i genomsnitt årligen, även detta stabilt bortsett från en tillfällig ökning 2024 med 83 avlidna.

I områden med äldre befolkning är rörligheten lägre, för att dessa åldersgrupper har en lägre benägenhet att flytta. Essunga har, i likhet med snittet i Skaraborg, en äldre befolkning.[4] I genomsnitt flyttar 300 personer ut från kommunen och 305 personer flyttar in. Enligt flyttstatistiken mellan 2014 och 2023 är det vanligast att flytta inom länsgränsen och för före detta essungabornas del är Vara, Göteborg och Alingsås, i fallande ordning, de vanligaste kommunerna att bosätta sig i. Samtidigt är det också från Vara, Alingsås och Göteborg som de inflyttande invånarna oftast kommer.

Flyttnettot har varit svagt positivt (+ 5 individer) medan födelsenettot varit negativt (-16 personer). Om mönstret håller i sig (baserat på 5 581 individer kvartal 1, 2025) kommer befolkningen år 2040 vara omkring 5 416 personer.

Den ekonomiska bärkraften

Befolkningsminskning kan få stora konsekvenser för kommunen som välfärdsleverantör, eftersom servicebehovet förändras utifrån demografi, liksom skatteunderlag och tilldelningen utifrån kommunutjämnningen. Det kommunala utjämnningssystemet syftar till att minska effekterna av befolkningsförändringar, men kompenserar inte effekterna till fullo.[5] De allt fler kommuner som står inför detta faktum kommer att behöva se över välfärdsuppdraget, dimensionera om och omprioritera sitt välfärdsutbud jämfört med tidigare år.[6]

Den kommunala förvaltningen blir i en liten och krympande kommun ofta överdimensionerad i förhållande till verksamheten. Det innebär att det är relativt dyrare att hålla en förvaltning i en sådan kommun jämfört med en storstadskommun. Trots detta har de små kommunerna oftast svårt med kompetensförsörjningen och saknar utrednings- och specialistfunktioner. Detta riskerar bland annat att drabba innovationskraften i kommunen.

Ge näring åt nya tankemönster

Även kommuner med långvarig befolkningsminskning behöver ha strategier och ambitioner för utveckling och framtid. En studie från Centrum för kommunstrategiska studier på Linköpings universitet har sökt och visat på alternativa näringspolitiska mål än befolkningstillväxt, utifrån plandokument i kommuner med tuffa demografiska och geografiska förutsättningar. Fyra områden identifierades; differentiering (många olika näringar i kommunen), lokalisering (stärka lokalt näringsliv genom att öka efterfrågan på lokala produkter, öka förädlingsgraden i kommunen), integrering (av olika näringsgrenar såsom livsmedelsproduktion och besöksnäring) och social ekonomi (företag som driver verksamhet utan vinstintresse).

Essungas näringslivskaraktär

Essunga är i alla avseenden en företagarkommun och andelen företagare av alla sysselsatta är 16 procent, en andel som placerar kommunen bland de 50 mest företagartäta kommunerna i Sverige. Totalt finns knappt 1500 näringsidkare i kommunen. Det är små företag som dominerar näringslivsstrukturen och står för knappt en tredjedel av de kommunala skatteintäkterna. Företagsamheten i kommunen är dock inte jämställd; knappt 23 procent av företagen är kvinnor, vilket kan jämföras med sverigesnittet på 30 procent.

Kompetensförsörjningen

Sysselsättningsgraden i kommunen är hög, även här ligger Essunga bland de 50 kommunerna med högst sysselsättningsgrad i Sverige. Även om långtidsarbetslösheten hos den unga befolkningen är förhållandevis hög, är den stora utmaningen som Essunga står inför den låga andelen till yrkesprogram efter grundskolan.[7] Essunga uppvisar också en relativt låg andel invånare med eftergymnasial utbildning; 27,6 procent jämfört med rikssnittet på 47,7 procent och skaraborgssnittet på 34 procent. Skulle näringslivsstrukturen i arbetsmarknadsregionen ändras till förmån för mer kunskapsintensiv produktion, innebär det att invånare i Essunga skulle ha betydligt svårare att hitta ett arbete framöver.

Näringslivsstrukturens framtidsutsikter

Små kommuner har ofta en svagare och mindre diversifierad näringslivsstruktur, vilket gör dem mer sårbara för konjunktursvängningar och minskar möjligheterna till lokal tillväxt.[8] Företaget Dun & Bradstreet genomförde en undersökning om vilka kommuner som hade de bästa framtidsutsikterna, med vilket menas gynnsam miljö för företagande och goda förutsättningar för att ekonomi och befolkning ska växa. Rankingen bygger på en analys av nio kriterier i tre övergripande områden; *humankapital*, *näringslivets struktur* och *attraktion*. Attraktionskraften definieras av möjligheten till instegsjobb, boendeattraktivitet, jämställdhet inom näringslivet och kommungrupp enligt SKR:s indelning. Humankapitalet uträknas utifrån befolkningstillväxt och utbildningsnivå. Näringslivets struktur innefattar växande/krympande branscher, nystartade företag och branschbalans. Varje kommun kan få betygen ett till fem, där fem innebär ”mycket goda framtidsutsikter”.

Essunga kommun hamnade 2024 på plats 267. Lägst poäng fick Essunga vad gäller humankapital (1,0). Därefter kom näringslivets struktur (1,5) och slutligen högst betyg på attraktion (2,0). Framtidsutsikterna ser med andra ord något mörka ut i kommunen. Men, även om inte alla kriterier är påverkbara på lokal nivå, kan ett gott och nära samarbete internt, med civilsamhället och näringslivet förbättra utsikterna för framtiden i de områden där förändring med gemensamma krafter de facto kan skapas.

Självstyret och samverkan

För att säkra kommunernas framtida kapacitet, trots sviktande befolkningsunderlag och i många fall stora geografiska ytor där välfärdsservice ska levereras, initierades den så kallade *Kommunperspektivutredningen*, med uppdrag att undersöka kommuners intresse för att inleda ett arbete med frivilliga sammanläggningar. Utredningen resulterade i förslaget att påbörja ett arbete för att stärka den lokala kompetensen för att utveckla metoder för långsiktiga kapacitetsanalyser. Just nu pågår sådana kommunala kapacitetsanalyser i två större projekt nationellt.[9]

Infrastrukturen och den geografiska tillgängligheten

God vägstandard och fungerande kollektivtrafik gynnar utvecklingen i en kommun; till exempel underlättas rekrytering, utbildningstillgången ökar och bilberoendet minskar. [10] Kommuner i gruppen *pendlingskommun nära mindre tätort* är särskilt beroende av god infrastruktur för att möjliggöra daglig pendling till arbete och service i andra kommuner.

Av Essunga kommuns 3 125 invånare i arbetsför ålder pendlar 1 368 dagligen till sina arbeten, främst i Vara, Vårgårda, Trollhättan, Alingsås och Göteborg. Till kommunen pendlar dagligen 885 personer in från Vara, Alingsås, Grästorp, Vårgårda och Lidköping. Troligen pendlar majoriteten med bil. Kollektivtrafiken till och från kommunen är begränsad och skapar svårigheter för dem som av olika anledningar saknar bil. Samtidigt är Essungas geografiska placering högst strategisk, mitt emellan riksväg 44, riksväg 42 och Europaväg 20, vilket potentiellt ökar tillgängligheten markant. Att få till ett stärkt och effektivt kollektivtrafikstråk med närliggande kommuner skulle gynna kommunens attraktivitet och utveckling.

[1] Vägval för framtiden 5.1

[2] Stöd och verktyg för att möta demografins utmaningar | SKR, Gunnar Andersson, professor i demografi

[3] Stöd och verktyg för att möta demografins utmaningar | SKR, Lena Lundkvist, demograf på SCB

[4] Befolkningsprognos 2025-2040 Västra Götalandsregionen

[5] Emelie Värja, SKR:s chefsekonom

[6] Stöd och verktyg för att möta demografins utmaningar | SKR, Josefine Syssner, professor i kulturgeografi

[7] Tre år i rad har andelen niondeklassare med behörighet varit bland de 25 procent kommuner med lägst andel behöriga till yrkesprogram (73,6 år 2023, 72,9 år 2024 och 66, 7 år 2025), enligt Kolada.se

[8] Sveriges_FramtidsKommuner_Rapport_241111.pdf

[9] Regeringen stärker mindre kommuners kapacitet - Regeringen.se

[10] Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030

Personalstrategiskt arbete

Bakgrund

Utmaningarna inom kompetensförsörjning är väl kända utifrån demografi, infrastruktur och svårighet att finna rätt kompetens till nuvarande och kommande utvecklingsområden. Alla signaler ut om hur Essunga kommun upplevs som arbetsgivare är helt avgörande för hur "talet om" uppfattas av arbetssökande. I detta finns ett ansvar för både medarbetare och förtroendevalda i vilket budskap som sänds ut till omvärlden.

Kommunen kommer fortsatt att arbeta systematiskt med kompetensförsörjning utifrån ARUBA-modellen och områdena: Attrahera, Rekrytera, Utveckla, Behålla och Avsluta. Kompetensförsörjningen kommer att vara den basala utgångspunkten för att kunna leverera tjänster av god kvalitet.

I syfte att stärka sin attraktionskraft som arbetsgivare behöver kommunen erbjuda en flexibel och utvecklande arbetsmiljö. De styrkor kommunen har lyfts fram såsom närhet till natur och korta beslutsvägar för att locka nya medarbetare men även invånare. Strategierna framåt grundas i de byggstenar som nämns i ledar- och medarbetarskapspolicy och i den styrkedja som beslutats. I all rekrytering ska kompetensbaserad rekryteringsmodell tillämpas.

När det gäller att behålla medarbetare krävs en rad varierande åtgärder. Det kan handla om en fungerande lönepolitik, flexibilitet hos medarbetare och arbetsgivare, kompetenshöjande insatser via Omställningsfond och att organisera verksamhet på ett optimalt sätt för att säkra leverans av välfärdstjänster på ett rättssäkert sätt.

Digitaliseringsarbetet bör ingå som en naturlig del i all form av verksamhetsutveckling inom de olika sektorerna.

Omvärld

Omvärldspaning är av betydelse för Essunga kommun, men även för övriga kommuner i Skaraborg för att kunna locka medarbetare och kunna säkerställa en så effektiv verksamhet som möjligt.

Ny lagstiftning om Införande av lönetransparensdirektivet kommer att träda i kraft senast 7 juni 2026. Direktivets syfte är att stärka tillämpningen av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete. Detta genom att öka insynen i lönesättningen och att DO har tillsyn över detta. Det kommer att krävas arbetsvärderingsverktyg för att följa direktivet.

Omställningsfondens medel kan tas i bruk för förebyggande insatser såsom utbildning, validering, handledning/ coaching och andra kompetenshöjande insatser för arbetstagare. De medel som finns avsatta för Essunga kommun kommer att kunna kopplas till planerade aktiviteter i sektorernas kompetensförsörjningsplaner.

Planerat utvecklingsarbete 2026:

- Fortsatt arbete med Onboardingprocess, i syfte att ha tillgång till en tydlig introduktion för nyanställda samt befintlig personal
- Införande av nytt HR- och lönesystem inkl. nya rutiner avseende bemanning, schema
- Kompetensförsörjningsplaner, fokus insatser Omställningsfonden
- Förberedande arbete kring införande av lönetransparensdirektivet
- Fortsatt arbete med arbetsgivarvarumärke, kultur och byggstenar i medarbetar- och ledarskapspolicy
- Rehabilitering - tillämpning av personalvårdsronder
- Arbetsmiljöutbildning för chefer och skyddsombud
- Digital startplats - samarbete i V6 kommunerna kring intranät